

До 90-річчя
академіка НАН України ТРОЩЕНКА Валерія Трохимовича

15 травня виповнилось 90 років Валерію Трохимовичу Трощенко – видатному українському вченому в галузі механіки деформівного твердого тіла та динаміки і міцності машин, Почесному директору Інституту проблем міцності імені Г.С.Писаренка НАН України.

В.Т.Трощенко народився в селі Скриплеве Монастирщенського району Смоленської області. У 1952 році він з відзнакою закінчив механічний факультет Київського політехнічного інституту і був рекомендований в аспірантуру при кафедрі опору матеріалів. Після закінчення аспірантури (1955 р.) і захисту кандидатської дисертації його наукова діяльність пов'язана з Національною академією наук України та всесвітньо відомою науковою школою академіка НАН України Г.С.Писаренка з вивчення міцності матеріалів і елементів конструкцій в екстремальних умовах термосилового навантаження.

Спочатку Валерій Трохимович працював в Інституті металокераміки і спецсплавів АН УРСР, де він пройшов шлях від молодшого наукового співробітника до завідувача лабораторією сектору міцності.

У 1966 р. В.Т.Трощенко призначається заступником директора з наукової роботи створеного Інституту проблем міцності АН УРСР, а в 1988 р. обирається директором Інституту. У 2011 р. В.Т.Трощенко постановою Президії НАН України був призначений Почесним директором Інституту.

Наукові інтереси В.Т.Трощенко охоплюють широке коло фундаментальних і прикладних проблем механіки деформівного твердого тіла та динаміки і міцності машин. Однак, починаючи зі студентських років, основним науковим напрямом роботи він обрав вивчення проблеми втоми металів та сплавів.

Серед численних наукових здобутків В.Т.Трощенко слід особливо виділити його вагомий внесок у розробку енергетичних і деформаційних критеріїв руйнування і статистичних теорій міцності металів і сплавів, встановлення взаємозв'язку процесу накопичення втомного пошкодження металів з циклічною непружністю та закономірностей розвитку втомних тріщин і обґрунтування моделі переходу від втомного до крихкого руйнування, дослідження міцності матеріалів при ізотермічному і неізотермічному малоцикловому навантаженні. Незаперечні наукові досягнення В.Т.Трощенко та його учнів у вирішенні зазначених проблем беззастережно свідчать про формування наукової школи академіка В.Т.Трощенко з вивчення втоми матеріалів та розробки критеріїв руйнування і статистичних теорій міцності матеріалів при циклічному навантаженні.

Особливу увагу В.Т.Трощенко приділяв використанню результатів теоретичних і експериментальних досліджень для вирішення актуальних прикладних задач. В першу чергу це стосується розробки методів підвищення надійності та довговічності ракетно-космічної та авіаційної техніки. Підтвердженням цього було його призначення у 80-х роках керівником комплексної науково-технічної програми МАП СРСР та АН УРСР «Підвищення надійності та довговічності газотурбінних двигунів», а після здобуття Україною незалежності під його керівництвом протягом 1992-1996 рр. виконувалась Державна науково-технічна програма «Підвищення надійності, ресурсу та виключення катастрофічних руйнувань газотурбінних двигунів».

В.Т.Трощенко автор понад 600 наукових праць, 24 монографій і довідників, багато з яких перекладені і видані за кордоном. Його результати наукових досліджень узагальнені у фундаментальних монографіях: «Прочность материалов при высоких температурах» (1966 р.), «Прочность материалов и конструкций в экстремальных условиях» (1980 р.), «Циклические деформации и усталость металлов» (1985 р.), «Сопротивление усталости металлов и сплавов» (1987 р.) «Сопротивление материалов деформированию и разрушению» (1993 р.), «Механика рассеянного усталостного повреждения металлов и сплавов» (2016 р.).

Велику увагу Валерій Трохимович приділяє редакційній діяльності. В 1988-2013 роках він був головним редактором Міжнародного науково-технічного журналу «Проблеми міцності», членом редколегії якого залишається і на даний час. В.Т.Трощенко входив до складу редколегій багатьох провідних міжнародних журналів: «International Journal of Fatigue», «Fatigue and fracture of engineering materials and structures», «Structural Integrity» (всі Велика Британія), «Journal of Protection Materials» (КНР), «Journal of Materials Science and Technology» (Болгарія) та інших.

Належне місце у діяльності В.Т.Трощенко займає виховання молоді наукової зміни. Ним підготовлено 11 докторів і 38 кандидатів наук, що працюють в Інституті проблем міцності, в інших наукових організаціях, установах і вузах України та за кордоном. Він почесний доктор Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», почесний професор Національного

авіаційного університету та Тернопільського національного технічного університету ім. Івана Пулюя.

В.Т.Трощенко був академіком-секретарем Відділення механіки, членом Президії НАН України(1988-1993 рр.), членом багатьох наукових і науково-технічних рад, Виконавчого і Номінаційного комітетів Європейського товариства цілісності конструкцій.

Валерій Трохимович приймав активну участь у міжнародному науковому співробітництві як організатор і учасник спільних досліджень із спеціалістами Угорщини, Польщі, Чехії, Індії, Великобританії, інших країн.

Наукові здобутки В.Т.Трощенко високо оцінені науковим співтовариством та державою. У 1965 р. йому присвоєно науковий ступінь доктора технічних наук, а в 1972 р. – вчене звання професора. У 1969 р. Валерія Трохимовича обрано членом-кореспондентом, а у 1979 р. – академіком Національної академії наук України. За видатні наукові заслуги Валерія Трохимовича нагороджено орденами „Знак Пошани” (1971 р.), „Трудового Червоного Прапора” (1979 р.), „Жовтневої революції” (1991 р.), князя Ярослава Мудрого V (2004 р.) та IV (2009 р.) ступенів, медалями, Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1982 р.). У 1998 р. йому присвоєно звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Визнанням визначних наукових здобутків В.Т.Трощенко стало його відзначення Державними преміями в галузі науки і техніки України (1969 р. і 1997 р.) та Державною премією СРСР в галузі науки і техніки (1982 р.), премією АН СРСР і Чехословацької АН (1987 р.), а також премією НАН України імені Г.С.Писаренка (2008 р.).

Своєю плідною багаторічною науковою працею Валерій Трохимович завоював незаперечний авторитет серед науковців як в Україні, так і в світі. Він по праву вважається лідером у постановці та визначенні перспектив розв’язання актуальних задач у галузі механіки деформівного твердого тіла.

Валерію Трохимовичу притаманні ініціативність і наполегливість, принциповість і висока відповідальність при виконанні службових обов’язків, безмежна відданість рідному Інституту та турбота про його майбутнє, готовність завжди допомогти своїм колегам.

Висловлюємо Вам, дорогий Валерію Трохимовичу, глибоку вдячність за плідну багаторічну наукову та науково-організаційну діяльність, вагомий внесок у розвиток української та світової науки! Щиро бажаємо Вам міцного здоров’я, особистого щастя, сімейного добробуту, творчого натхнення і нових досягнень!